

АНОТАЦІЯ

Олеськова Г. Г. Фахова підготовка сестринського персоналу в системі професійної медичної освіти Німеччини. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)». – Хмельницький національний університет, Хмельницький, 2020.

Дослідження присвячене цілісному порівняльно-педагогічному аналізу фахової підготовки сестринського персоналу в системі професійної медичної освіти Німеччини.

У межах дослідження здійснено ґрунтовний аналіз педагогічних, психологічних, медичних, філософських наукових праць з проблеми; уточнено та інтерпретовано основний поняттєво-термінологічний апарат; з'ясовано стан дослідженості проблеми у педагогічному дискурсі; виявлено особливості фахової підготовки сестринського персоналу в Німеччині; на основі порівняльно-педагогічного аналізу обґрунтовано можливості використання прогресивних ідей німецького досвіду в Україні.

За результатами вивчення психолого-педагогічних досліджень українських і німецьких науковців з проблеми фахової підготовки сестринського персоналу констатовано, що досліджувана проблема вивчалася українськими дослідниками-компаративістами побіжно, не набувши системного висвітлення.

З'ясування сутності ключових понять дослідження («система професійної медичної освіти», «фахова підготовка сестринського персоналу») показало різні підходи українських і німецьких науковців щодо трактування їхнього змісту. Водночас, в українському педагогічному дискурсі відсутні такі поняття, як «підготовка сестринського персоналу із догляду за людьми похилого віку» («Altenpflegeausbildung»), «підготовка сестринського персоналу із профілактики та догляду за дітьми» («Gesundheits- und

Kinderkrankenpflegeausbildung») й «підготовка асистентів сестринського персоналу» («Pflegeassistenzausbildung»), які є законодавчо визнаними у Німеччині.

Схарактеризовано систему професійної медичної освіти Німеччини, що охоплює такі компоненти: законодавчо-нормативне забезпечення та регулювання медичної освіти, зокрема медсестринської підготовки на різних федеральних рівнях; академічна та неакадемічна освітня сфера системи професійної медичної освіти, дуальна модель організації фахової підготовки; наявність мережі закладів професійної освіти (медсестринської) різних типів; змістовий та технологічний супровід теоретичної та практичної підготовки сестринського персоналу тощо. З'ясовано, що специфіка системи професійної медичної освіти Німеччини характеризується наявністю умов для фахової підготовки базового рівня, підвищення кваліфікації, подальшої освіти сестринського персоналу і здобуття ним наукового ступеня – доктора філософії з медсестринства в межах реалізації концепції освіти впродовж життя.

Виявлено, що специфіка професійної діяльності сестринського персоналу Німеччини передбачає документування медсестринського процесу (збирання інформації, планування заходів, медсестринський звіт та оцінювання); встановлення медсестринських діагнозів пацієнтам, використовуючи міжнародні класифікаційні системи медсестринства; догляд за людьми похилого віку і догляд за дітьми в спеціалізованих закладах охорони здоров'я.

На основі аналізу освітньої діяльності, курикулумів німецьких закладів професійної освіти, які здійснюють підготовку сестринського персоналу, виявлено організаційні й дидактичні особливості, а саме: освітні програми побудовані за модульним принципом, їхнє змістове наповнення диференційовано на обов'язкові модулі та вибірккові модулі; навчання за освітньою програмою має фахове спрямування; диференціація методів теоретичного та практичного навчання; практичне наставництво й практичний супровід здобувачів медсестринської освіти; застосування різноманітних моделей медсестринської дидактики (діяльнісно-орієнтоване навчання,

проблемно-орієнтоване навчання, навчання, орієнтоване на досвід, гештальт-підхід у навчанні, базована на кейсах медсестринська дидактика, суб'єкт-орієнтована медсестринська дидактика, інтеракціоністська медсестринська дидактика або дидактика взаємодії, компетентнісно-теоретична модель медсестринської дидактики, медсестринська дидактика рамки фахових кваліфікацій); використання електронного навчання та методичного забезпечення (електронне портфоліо, електронні лекції, електронні підручники, мобільне навчання, змішане навчання, освітні електронні платформи).

На основі порівняльно-педагогічного аналізу фахової підготовки сестринського персоналу в Німеччині та Україні виокремлено спільні та відмінні підходи. Виявлено, що нормативно-правова база фахової підготовки сестринського персоналу Німеччини та України має певні відмінності. В Україні відсутній окремий закон для регулювання фахової підготовки як сестринського персоналу, так й інших працівників сфери охорони здоров'я України. Аналіз інституційно-управлінського компонента свідчить про наявність вищих шкіл і закладів вищої освіти для фахової підготовки сестринського персоналу в Німеччині та Україні. Однак в Німеччині він є набагато ширшим і полягає як в наявності різноманітної кількості федеральних і земельних органів управління в сфері медичної освіти, так і в кількості навчальних закладів та закладів охорони здоров'я, включно з університетськими клініками, центрами здоров'я, геріатричними пансіонатами, реабілітаційними клініками. Головною відмінністю змісту курикулумів у Німеччині та освітніх програм в Україні є модуляризована структура курикулумів, при цьому модулі є кластером, або комбінацією навчальних заходів (занять), орієнтованих на певний тематичний або змістовий фокус. Попри певні спільні форми організації навчальної діяльності в обох країнах, у німецькому досвіді перевага надається цифровому навчанню сестринського персоналу.

У результаті здійсненого дослідження обґрунтовано можливості впровадження прогресивних ідей німецького педагогічного досвіду для

вдосконалення фахової підготовки сестринського персоналу на загальнодержавному і регіональному рівнях, а також на рівні закладів освіти.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- *уперше* у вітчизняній педагогічній науці виявлено особливості й обґрунтовано дидактичні засади фахової підготовки сестринського персоналу в Німеччині (нормативно-правова база фахової підготовки сестринського персоналу; різноманітність типів закладів медсестринської освіти (заклади неакадемічної освіти – школи (геріатричного/педіатричного) медсестринства, професійні школи медсестринства, професійні спеціалізовані школи медсестринства, заклади академічної освіти – вищі спеціалізовані школи, університети); дуальна форма здобуття освіти; формування змісту фахової підготовки на засадах медсестринської дидактики і медсестринської педагогіки; широкий вибір спеціалізацій фахової підготовки сестринського персоналу; модуляризована структура курикулумів; використання сучасних освітніх електронних платформ Flexicare 50+, IMED-KOMM.EU, MeCoPflege для формування медіакомпетентності, фахового мовлення та інших професійних компетентностей сестринського персоналу; практичне наставництво; організація науково-дослідної роботи та самостійної роботи здобувачів медсестринської освіти; використання проблемно-орієнтованих методів навчання); з'ясовано специфіку професійної діяльності сестринського персоналу в Німеччині; виконано порівняльно-педагогічний аналіз змісту фахової підготовки сестринського персоналу в Німеччині та Україні; окреслено можливості імплементації прогресивних ідей німецького досвіду для вдосконалення фахової підготовки сестринського персоналу в Україні;

- *удосконалено* змістове й навчально-методичне забезпечення фахової підготовки сестринського персоналу в Україні; *уточнено* зміст понять «фахова підготовка сестринського персоналу», «професійна підготовка сестринського персоналу» і «спеціалізована підготовка сестринського персоналу»;

- *набули подальшого розвитку положення* про сучасні тенденції розвитку цифрових технологій у фаховій підготовці сестринського персоналу; використання компетентнісного підходу в професійній медсестринській освіті.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в створенні та впровадженні навчально-методичного посібника «Медсестринська освіта: досвід Німеччини» у навчально-виховний процес закладів вищої освіти України, що сприяло поглибленню знань викладачів і студентів із питань особливостей фахової підготовки сестринського персоналу в Німеччині для формування оцінки та суджень щодо розвитку медсестринської освіти в світовому освітньому просторі та обґрунтуванні можливостей впровадження прогресивних ідей німецького досвіду для вдосконалення фахової підготовки сестринського персоналу в Україні. Матеріали дослідження можуть використовуватися в удосконаленні законодавчої бази в сфері медсестринської освіти; розробленні освітньо-професійних програм, дидактичних комплексів навчальних дисциплін для фахової підготовки сестринського персоналу; навчальних посібників, спецкурсів і спецсеминарів, а також для удосконалення системи оцінювання, планування самостійної роботи студентів. Результати наукового пошуку стануть у нагоді магістрантам, аспірантам, докторантам під час підготовки й реалізації досліджень, а також для вдосконалення професійної компетентності та професійного розвитку сестринського персоналу.

Ключові слова: фахова підготовка, сестринський персонал, система професійної медичної освіти, медсестринство, медсестринська освіта, медсестринська дидактика, дуальна освіта, практичне наставництво, професійна компетентність, цифрові технології, фахова медсестринська мова, курикулум, Німеччина.

ABSTRACT

Oleskova H. H. Professional and specialized training of nursing personnel in the system of professional medical education in Germany. – Scientific qualification work on manuscript rights.

The dissertation submitted for the degree of Doctor of Philosophy in Education in the field of study 01 – «Education/Pedagogy» in specialty 015 – «professional education by (specializations)». – Khmelnytskyi National University, Khmelnytskyi, 2020.

The study is devoted to a holistic comparative and pedagogical analysis of the professional and specialized training of nursing personnel in the system of professional medical education in Germany.

Within the framework of the research, a thorough analysis of pedagogical, psychological, medical, philosophical scientific works on the problem was carried out; the basic conceptual and terminological apparatus is clarified and interpreted; the state of research of the problem in the pedagogical discourse is clarified; features of professional and specialized training of nursing personnel in Germany are revealed; based on comparative and pedagogical analysis, the possibilities of using progressive ideas of the German experience in Ukraine are substantiated.

According to the study of psychological and pedagogical research of Ukrainian and German scientists on the problem of professional and specialized training of nursing personnel, it is stated that the researched problem was studied by Ukrainian comparative researchers superficially, without gaining systematic coverage.

Clarification of the essence of the key concepts of the study («system of professional medical education», «professional and specialized training of nursing personnel») showed different approaches of Ukrainian and German scientists to the interpretation of their content. At the same time, in the Ukrainian pedagogical discourse, there are no such concepts as «geriatric nursing training» («Altenpflegeausbildung»), «health and pediatric nursing training» («Gesundheits-

und Kinderkrankenpflegeausbildung»). «nursing assistant training» («Pflegeassistenzausbildung»), which are legally recognized in Germany.

The system of professional medical education in Germany is characterized, which includes the following components: legislative and regulatory support and regulation of medical education, in particular, nursing training at various federal levels; the academic and non-academic educational sphere of the system of professional medical education, the dual model of the organization of professional and specialized training; availability of a network of professional education institutions (nursing) of different types; content and technological support of theoretical and practical training of nursing personnel, etc. It was found that the specifics of the system of professional medical education in Germany is characterized by the presence of conditions for basic training, advanced training, further education of nursing personnel, and obtaining the degree of Doctor of Philosophy in Nursing within the concept of lifelong learning.

It was found that the specifics of the professional activities of nursing personnel in Germany involves documenting the nursing process (information gathering, event planning, nursing report, and evaluation); establishing nursing diagnoses for patients using international classification systems of nursing; care for the elderly and care for children in specialized health care facilities.

Based on the analysis of educational activities, curricula of German professional education institutions that train nursing personnel, organizational and didactic features were identified, namely: curricula are built on a modular basis, their content is differentiated into the compulsory modules and the elective modules; education in the educational program has a professional orientation; differentiation of methods of theoretical and practical training; placement supervision and practical support of nursing students; application of various models of nursing didactics (activity-oriented learning, problem-oriented learning, experience-oriented learning, gestalt approach to learning, case-based nursing didactics, subject-oriented nursing didactics, interactionist nursing didactics or didactics of interaction, a competence-theoretical model of nursing didactics, nursing didactics of professional

qualifications' framework); use of electronic learning and methodological support (electronic portfolio, electronic lectures, electronic textbooks, mobile learning, blended learning, electronic learning platforms).

Based on the comparative and pedagogical analysis of professional and specialized training of nursing personnel in Germany and Ukraine, common and different approaches are identified. It was found that the legal framework for professional and specialized training of nursing personnel in Germany and Ukraine has some differences. There is no particular law in Ukraine to regulate the professional and specialized training of both nursing personnel and other health care workers in Ukraine. The institutional and managerial components analysis shows higher schools and higher education institutions for professional and specialized training of nursing personnel in Germany and Ukraine. In Germany, it is much broader and consists of a variety of federal and state administrations in medical education as well as in the number of educational institutions and health care facilities, including university clinics, health centers, geriatric boarding houses, rehabilitation clinics. The main difference between the content of curricula in Germany and educational programs in Ukraine is the modularized structure of curricula, with modules being a cluster or a combination of educational activities (classes) focused on a specific thematic or semantic focus. Despite some common forms of training in both countries, the German experience favors nursing personnel's digital training.

As a result of the study, the possibilities of implementing progressive ideas of German pedagogical experience to improve the professional and specialized training of nursing personnel at the national and regional levels and educational institutions' level are substantiated.

The scientific novelty of the obtained results is that:

- for the first time in native pedagogical science, the peculiarities and didactic principles of professional training of nursing personnel in Germany (normative-legal base of professional training of nursing personnel; variety of types of institutions of nursing education (institutions of non-academic education – schools of

geriatric/health and pediatric nursing, professional specialized schools of nursing, institutions of academic education – higher specialized schools, universities), dual form of education, the formation of the content of professional and specialized training based on nursing didactics and nursing pedagogy, a wide range of specializations of professional and specialized training of nursing personnel; Flexicare 50+, IMED-KOMM.EU, MeCoPflege for the formation of media competence, specialized speech and other professional competences of nursing personnel, placement supervision, organization of research work and independent work of nurses; use of problem-oriented teaching methods); the specifics of the professional activity of nursing personnel in Germany is clarified; a comparative and pedagogical analysis of the content of professional and specialized training of nursing personnel in Germany and Ukraine; the possibilities of implementation of progressive ideas of the German experience for the improvement of the professional and specialized training of nursing personnel in Ukraine are outlined;

- improved semantic and educational and methodological support for professional and specialized training of nursing personnel in Ukraine; the content of the concepts «professional and specialized training of nursing personnel», «professional training of nursing personnel» and «specialized training of nursing personnel» is specified;

- further development of the provisions on current trends in the development of digital technologies in the professional and specialized training of nursing personnel; use of the competence approach in professional nursing education.

The practical significance of the obtained research results lies in the creation and implementation of the educational reference book «Nursing Education: the Experience of Germany» in the educational process of higher educational institutions in Ukraine, which helped to deepen the knowledge of teachers and students on the specifics of professional and specialized training of nursing personnel in Germany, and judgments on the development of nursing education in the global educational space and substantiation of the possibilities of implementing the progressive ideas of the German experience to improve the professional and

specialized training of nursing personnel in Ukraine. Research materials can be used in an improved legal framework in the field of nursing education; development of educational and professional programs, didactic complexes of educational disciplines for professional training of nursing personnel; textbooks, special courses, and special seminars, as well as to improve the assessment system, planning independent work of nursing students. The research results will be useful for undergraduates, graduate students, doctoral students in the preparation and implementation of research and to improve the professional competence and professional development of nursing personnel.

Keywords: professional and specialized training, nursing personnel, a system of professional medical education, nursing, nursing education, nursing didactics, dual education, placement supervision, professional competence, digital technologies, specialized nursing language, curriculum, Germany.